

**Recenzja dokonań naukowych Pana dr. Marcina Kazimierza Gierczyka
w postępowaniu habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych
w dyscyplinie pedagogika**

We wniosku do Rady Doskonałości Naukowej o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego, jako główne osiągnięcie naukowe, Pan dr Marcin Kazimierz Gierczyk wskazał autorską monografię naukową oraz - aby opisać swoją drogę naukową - dołączył materiały dokumentujące aktywność badawczą, ekspercką, publikacyjną, projektową, wdrożeniową, popularyzatorską. Działając na podstawie Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. z 2023 r. poz. 212 ze zm.) jako recenzentka odpowiadam na pytanie czy przedstawione do oceny osiągnięcie naukowe spełnia warunki określone w artykule 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r.

1. Dokumentacja wniosku

Podstawą recenzji jest wskazana i załączona do dokumentacji monografia autorska: „*Uniwersytet w Oksfordzie – socjalizacja, selekcja i sukces społeczny. Studium teoretyczno-empiryczne*”, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2025, ISBN 978-83-226-4434-8 (ss. 446) z przedmową prof. Pauliną Kewes (Uniwersytet w Oksfordzie). Do dokumentacji Habilitant załączył także kserokopie kilkunastu artykułów publikowanych w czasopismach naukowych zagranicznych notowanych w bazach Web of Science i SCOPUS (7), w periodykach krajowych (3 teksty w języku polskim i 1 w języku angielskim). Załączonych jest kilkanaście tekstów, jednak stanowią one jedynie część dorobku naukowego Habilitanta, ten jest znacznie szerszy i łącznie tworzy go 50 publikacji, z czego 42 powstały po uzyskaniu stopnia doktora (obszerny ich wykaz jest dołączony do Autoreferatu).

Dokumenty zostały mi przesłane w wersji papierowej i wersji elektronicznej. W wersji papierowej znalazły się dwa zszyte tomy oraz publikacja wskazana jako główne osiągnięcie. W tomie pierwszym znalazł się wniosek przewodni wraz z załącznikami: (1) dane wnioskodawcy (2) kopia dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia doktora (3) autoreferat przedstawiający opis kariery zawodowej, (4) wykaz znaczących osiągnięć naukowych, dydaktycznych, organizacyjnych, popularyzujących naukę i innych dotyczących kariery zawodowej wraz z kopiami dokumentów potwierdzających ten dorobek (5) deklaracje autorów w zakresie artykułów wieloautorskich. W drugim tomie Habilitant zamieścił kserokopie 11 artykułów publikowanych w czasopismach (trzy z nich są podwójnie skopiowane), kserokopię autorskiego rozdziału z monografii współautorskiej (dodatkowo w

wersji elektronicznej dodany został jeszcze jeden współautorski artykuł, jednego z dołączonych tekstów nie ma w przedstawionych wykazach). Osobno dołączył książkę wskazaną jako główne osiągnięcie (także w wersji elektronicznej w formie e-booka).

Potwierdzam, że przekazana mi dokumentacja w pełni odpowiada wymaganym formalnie informacjom o Wnioskodawcy i jego dyplomach, opublikowanych pracach i innych formach działalności naukowej, organizacyjnej i dydaktycznej. Całość dorobku została przedstawiona w Autoreferacie liczącym 39 stron. Na kolejnych 19 stronach zostały przedstawione wykazy osiągnięć naukowych stanowiących znaczący wkład w rozwój dyscypliny. W przedłożonej dokumentacji Habilitant przedstawił najważniejsze fakty z przebiegu swojej pracy zawodowej oraz drogę własnego rozwoju naukowego potwierdzone zaświadczeniami, certyfikatami zamieszczonymi na 76 stronach dokumentacji habilitacyjnej.

Zgodnie i w nawiązaniu do wytycznych ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym swoją recenzję całokształtu dorobku naukowego Habilitanta przedstawię w zakresie następujących obszarów:

- ocena głównego osiągnięcia naukowego w postaci wskazanej monografii autorskiej
- ocena pozostałych publikacji wskazanych do oceny
- ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego, aktywności projektowej i konferencyjnej

Poprzedzę to odniesieniem się do biografii zawodowej i akademickiej Kandydata do stopnia naukowego.

Biografia zawodowa i akademicka

Pan dr Marcin Kazimierz Gierczyk jest absolwentem Śląskiej Wyższej Szkoły Zarządzania im. gen. Jerzego Ziętka w Katowicach. Zakończył studia licencjackie w 2010 roku obroną pracy dyplomowej pt. *Problemy adaptacyjne do warunków edukacji w Wielkiej Brytanii – studium indywidualnych przypadków*. Praca ta opierała się na badaniach prowadzonych wśród polskich dzieci przebywających na emigracji w Anglii. Kolejnym etapem były studia magisterskie uzupełniające z pedagogiki (specjalność opiekuńczo-wychowawcza) na Wydziale Pedagogiki i Psychologii (obecnie Wydział Nauk Społecznych w Instytucie Pedagogiki) Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Po czterech latach od ukończenia studiów w grudniu 2016 roku obronił pracę doktorską przygotowaną pod kierunkiem prof. dr hab. Ewy Jarosz nt. *Diagnoza i ewaluacja rozwiązań systemowych w zakresie kształcenia uczniów zdolnych na przykładzie Polski i Anglii: studium komparatystyczne* (recenzentami byli prof. dr hab. Tadeusz Pilch oraz prof. dr hab. Agnieszka Gromkowska-Melosik). W roku 2021 ukończył studia podyplomowe na dwóch uczelniach: w Uniwersytecie Humanistyczno-Społecznym SWPS, wydział zamiejscowy we Wrocławiu (kierunek: *interwencja kryzysowa*) oraz w Wyższej Szkole Kształcenia Zawodowego we Wrocławiu (kierunek: *resocjalizacja i socjoterapia*).

Habilitant został zatrudniony w charakterze pracownika naukowego, najpierw przez pół roku w Uniwersytecie w Birmingham, następnie w macierzystym Instytucie Pedagogiki na

Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, przechodząc w tej jednostce przez kolejne stanowiska - od asystenta, przez adiunkta do profesora uczelni. W 2019 roku pracował w Somerville College jako dziekan-senior w ramach Summer Institut a w kadencji 2023/2024 na stanowisku dyrektora programowego letniej szkoły naukowej Summer in Oxford. Od 2017 roku jest także zatrudniony na umowę zlecenie przez Akademię WSB w Dąbrowie Górniczej. Aktualnie dodatkowo realizuje dwuletni kontrakt współpracy z Ogólnopolskim Operatorem Oświaty w Poznaniu, będąc ekspertem ds. ewaluacji projektu „Cyfrowa Szkoła”.

Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Jako główne osiągnięcie naukowe, będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, dr Marcin Kazimierz Gierczyk przedstawił monografię autorską zatytułowaną: „*Uniwersytet w Oksfordzie - socjalizacja, selekcja i sukces społeczny. Studium teoretyczno-empiryczne*” (Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Katowice 2025, ss. 446). Recenzję wydawniczą przygotowali: prof. dr hab. Zbyszko Melosik (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza), oraz prof. dr hab. Tomasz Gmerek (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza). Osiągnięcie to jest usytuowane w dyscyplinie pedagogika.

Obszerna publikacja ma wszystkie elementy, jakie są typowe dla prac teoretyczno-empirycznych i zawiera: wprowadzenie, dwie części z piętnastoma rozdziałami (część pierwsza zawiera cztery rozdziały teoretyczne, część drugą rozpoczyna rozdział metodologiczny, po nim jest dziesięć rozdziałów empirycznych), podsumowanie, zakończenie, bibliografię, indeks osobowy, wykazy tabel, schematów, ilustracji, streszczenie w języku angielskim oraz załącznik (a w nim część badawcza wraz z podsumowaniem i konkluzjami, która została przetłumaczona na język angielski, stanowiąc integralną część publikacji).

We wprowadzeniu najpierw zostały zaprezentowane osobiste i zawodowe motywy podjęcia problematyki badawczej. Kluczowe było skupienie się na roli Uniwersytetu w Oksfordzie w doświadczeniu badanych absolwentów i rozpoznaniu niezbędnych elementów, które wspierały ich procesy socjalizacji, kształtowania tożsamości, budowania sieci powiązań czy ścieżki zawodowej. Autor zaprasza czytelnika w obszar własnych poszukiwań badawczych, uzasadniając podjęcie tego właśnie tematu, odwołując się przy tym do literatury przedmiotu oraz do swoich 12-letnich doświadczeń obecności w badanym środowisku (przy okazji pracy zawodowej, realizacji projektów edukacyjnych czy też staży naukowych). Od czasu studiów licencjackich krystalizowały się Jego zainteresowania naukowe. Prowadząc kolejne badania poznawał kontekst kulturowy Wielkiej Brytanii, stąd zdobyte własne doświadczenie dało Mu szeroką perspektywę spojrzenia na rzeczywistość historycznego miejsca - uniwersytetu ucieleśniającego tradycyjny ideał elitarnej instytucji, z bliską relacją nauczyciel-student, wysoką aktywnością badawczą i ponadprzeciętnymi wynikami ewaluacji nauczania. Istotne dla recepcji książki, było pokazanie we wprowadzeniu społeczno-politycznego kontekstu działania tej Uczelni (szczególnie po roku 2020, kiedy Wielka Brytania wyszła z Unii Europejskiej) oraz zarysowanie tematyki książki z nakreśleniem jej struktury.

Część pierwsza książki opatrzona tytułem „*Uniwersytet w Oksfordzie na tle elitarnego szkolnictwa wyższego*” zawiera cztery rozdziały. W pierwszym, zatytułowanym „*Uniwersytet Oksfordzki*”, Autor przedstawia dzieje uczelni od średniowiecza po współczesność. Podkreśla przy tym złożoność i wielowątkowość tych dziejów, zwracając uwagę na ogromną ilość dostępnych źródeł oraz trudność oddzielenia faktów od mitów i legend, które przeniknęły historiografię Oksfordu. Rozdział ten ma charakter syntetyczny, i - chociaż nie wyczerpuje pełnej tematyki historycznej tej uczelni - stanowi wystarczające i trafnie dobrane tło historyczne dla zasadniczych analiz prowadzonych w dalszej części książki. Autor świadomie ogranicza narrację do zwięzłego ujęcia kluczowych etapów rozwoju tej instytucji, istotnych z punktu widzenia procesów socjalizacji, selekcji i reprodukcji sukcesu społecznego. Takie ujęcie pozwoliło Habilitantowi osadzić analizy w odpowiednim kontekście instytucjonalnym i kulturowym, nie obciążając nadmiernie pracy szczegółami stricte historiograficznymi.

Porządkujący problematykę badawczą jest także drugi rozdział zatytułowany „*Dynamika dostępu do elit uniwersytetów w Anglii*”, stanowiąc istotny element konstrukcji całej monografii. Autor podejmuje w nim problematykę mechanizmów selekcji edukacyjnej w kontekście funkcjonowania instytucji o najwyższym prestiżu akademickim. Autorska analiza dostępu do elitarnych uniwersytetów została osadzona w ugruntowanych tradycjach socjologii edukacji i teorii stratyfikacji społecznej, co nadaje tym rozważaniom spójność teoretyczną. Autor trafnie identyfikuje kluczowe determinanty dostępu do uczelni elitarnych, wskazując m.in. na znaczenie statusu społeczno-ekonomicznego, pochodzenia etnicznego, płci, typu szkoły średniej, kapitału kulturowego oraz uwarunkowań instytucjonalnych procesu rekrutacyjnego. Wskazuje na ewolucję stratyfikacji edukacyjnej (od prostego przepływu osób do bardziej złożonych nierówności związanych z prestiżem, zasobami i statusem instytucji) co pozwala czytelnikowi dostrzec wielowymiarowy charakter barier w dostępie do elit. Rozdział ten cechuje się bardzo dobrym doбором literatury przedmiotu oraz umiejętnym wykorzystaniem danych pochodzących z różnych eksploracji i dokumentów polityki edukacyjnej, co wzmacnia walor poznawczy prowadzonych analiz w zakresie społecznych uwarunkowań sukcesu akademickiego. Jest to również ważny i merytorycznie dojrzały element rozprawy.

Rozdział zatytułowany: „*Kształtowanie tożsamości studentów w elitarnych koledżach Uniwersytetu Oksfordzkiego*” należy ocenić bardzo wysoko jako kluczowy fragment monografii, w którym Autor - w pogłębiony i metodologicznie świadomy sposób - podejmuje problematykę socjalizacji akademickiej w warunkach instytucji elitarniej. Analiza procesów formowania tożsamości studenckiej została przekonująco osadzona w ramach teorii socjalizacji, kapitału kulturowego oraz habitusu, co pozwala ukazać kolegia oksfordzkie nie tylko jako jednostki organizacyjne, lecz jako przestrzenie intensywnego oddziaływania norm społecznych, symboli i praktyk kulturowych. Na szczególne podkreślenie zasługuje umiejętne połączenie materiału empirycznego z refleksją teoretyczną, dzięki czemu Autor wprawnie rekonstruuje mechanizmy internalizacji elitarności i pokazuje jej znaczenie dla dalszych losów edukacyjnych i społecznych absolwentów. dopełnieniem tych analiz jest kolejny rozdział zatytułowany „*Rola elitarnych uniwersytetów w procesach reprodukcji społeczno-kulturowej*”, w którym Autor koncentruje się na długofalowych konsekwencjach społecznych procesu socjalizacji i selekcji. Przedstawione analizy teoretyczne ukazują, w jaki sposób doświadczenie

edukacji w elitarnym środowisku uniwersyteckim przekłada się na późniejsze kariery zawodowe, pozycję społeczną oraz reprodukcję elit w strukturze społecznej. Treść tego rozdziału wzmacnia główną tezę monografii, ukazując sukces społeczny nie jako rezultat wyłącznie indywidualnych predyspozycji, lecz jako efekt złożonych procesów kulturowych i instytucjonalnych.

Część drugą zatytułowaną „*Elitarne szkolnictwo wyższe. Perspektywa absolwentów*” rozpoczyna rozdział prezentujący metodologiczne podstawy badań własnych. Zostały one przygotowane w sposób przemyślany, spójny i adekwatny do postawionych pytań badawczych. Autor osadza swoje eksploracje w paradygmacie jakościowym i konstruktywizmu społecznego, co pozwala uchwycić subiektywne doświadczenia absolwentów Uniwersytetu Oksfordzkiego oraz sposób, w jaki postrzegają oni społeczne funkcje tej elitarnej instytucji. Dobrze uzasadniony jest wybór metody - studium przypadku z doborem celowym respondentów oraz zastosowaniem indywidualnego, częściowo ustrukturyzowanego wywiadu pogłębionego. Próba badawcza (30 absolwentów) została jasno określona pod względem kryteriów włączenia (co najmniej 10-letni dystans od ukończenia studiów w Uniwersytecie w Oksfordzie), co zwiększało przejrzystość i wiarygodność badań.

Autor dokonuje operacji na danych przy użyciu analizy tematycznej przebiegającej dwuetapowo: najpierw wewnętrzna analiza każdego przypadku a następnie przekrojowa analiza zebranych przypadków, polegająca na poszukiwaniu wiodących problemów tematycznych, jakie wyłaniały się ze studium danego przypadku. W procesie kategoryzacji danych uzyskanych podczas wywiadu, zostały wybrane najbardziej obrazowe, wymowne oraz kontrowersyjne przykłady narracji. Słusznie Autor przyjął założenia jakie zaproponował Uwe Flick, by dobór próby rozciągnął się na etap prezentacji wyników badań, co miało służyć nie tyle poznaniu i rozumieniu pojedynczego przypadku, ile zrozumieniu problematyki kreowania elit społecznych przez Uniwersytet Oksfordzki. Przyjęcie takiej procedury zapewniło systematyczność i rzetelność postępowania badawczego, z podkreśleniem, że wnioski odnoszą się wyłącznie do badanej grupy i nie mają charakteru generalizacyjnego.

W dziesięciu kolejnych rozdziałach części drugiej zostały zaprezentowane wyniki analizy materiału empirycznego. Część empiryczna jest obszerna, wielowymiarowa i obejmuje pełny cykl doświadczenia edukacyjnego absolwentów Oksfordu: od motywacji wyboru uczelni, przez proces studiowania po efekty w postaci kariery i zajmowanej pozycji społecznej. Zakres tematyczny spełnia standardy badań socjologii edukacji, pedagogiki szkoły wyższej oraz studiów nad elitami i merytokracją. Struktura rozdziałów empirycznych jest sekwencyjna z układem problemowym, który pozwala na syntetyczne wnioskowanie. Wysoko oceniam oryginalność podjętej problematyki, szczególnie połączenie elitaryzmu, merytokracji i równości szans, analizę tutoringu oksfordzkiego jako relacji interpersonalnej, zestawienie tożsamości osobowej i jaźni odzwierciedlonej oraz krytyczne ujęcie prestiżu i sukcesu zawodowego. Takie ujęcie wykracza poza jedynie proste badania opinii absolwentów i wskazuje na dojrzałość teoretyczną Autora.

W rozdziałach empirycznych jest zaprezentowany bogaty i różnorodny materiał eksploracyjny. Autor wykorzystuje liczne i długie cytaty z rozmów z absolwentami, które nie tylko ilustrują obserwowane zjawiska, ale też pełnią funkcję analityczną. Każdy rozdział ma

jasno określony problem badawczy, wprowadza konkretną kategorię analityczną. Analiza jest konsekwentna i logiczna - prowadzona od aspiracji edukacyjnych, przez relacje tutorialne, tożsamość akademicką, aż po społeczne skutki studiowania. Dane empiryczne są konfrontowane z literaturą przedmiotu (koncepcje elity, kapitału społecznego i równych szans) interpretowane w kontekście socjologii edukacji. Autor pokazuje swoją refleksyjność i dojrzałość unikając jednoznacznych ocen normatywnych czy pokazując napięcia oraz różnice doświadczeń studentów zagranicznych i brytyjskich.

Zebrane materiały świetnie ilustrują zróżnicowane motywacje i przyjmowane strategie badanych. Analiza aspiracji jest pogłębiona i pozwala na uchwycenie dynamiki ich zmian w czasie trwania studiów. Autor trafnie dowodzi, że prestiż uniwersytetu to nie atrybut instytucjonalny ale doświadczany, rekonstruowany i negocjowany element tożsamości absolwentów. Mocnym empirycznie fragmentem pracy jest rozdział szósty, w którym Habilitant analizuje wielowymiarowo - charakterystyczną dla oksfordzkiego modelu dydaktycznego - relację tutor-student. Zebrany materiał pokazuje jak środowisko instytucjonalne wpływa na formowanie habitusu akademickiego i tożsamości. Szczególnie wartościowe poznawczo są obserwacje dotyczące kultury instytucji (rytuały i tradycje akademickie) oraz wytwarzanych więzi: akademickiej i społecznej. Analiza relacji między studentami zagranicznymi i brytyjskimi - to temat rzadko pojawiający się w literaturze przedmiotu, stąd wysoko oceniam ilustrację różnic kulturowych, barier językowych i wzorców interakcji. Należy docenić także ujęcie dobrostanu psychicznego jako części doświadczania studiowania oraz ukazanie działań uczelni wspierających swoich studentów.

Ostatnie dwa rozdziały zawierają empiryczną analizę wpływu edukacji w elitarnych uczelniach oraz kapitału rodzinnego na sukces zawodowy absolwentów. Autor bada rolę dyplomu, wychowania i wsparcia emocjonalnego rodziny jednocześnie analizując zjawiska „przeedukowania” i „posiadania zbyt wysokich kwalifikacji”, a sukces zawodowy ujmowany jest jako wynik synergii wielu czynników (edukacji, rodziny, sieci kontaktów społecznych, indywidualnych cech i okoliczności). Bogaty materiał jakościowy w postaci autentycznych cytatów obrazuje wpływ środowiska rodzinnego, prestiżu uczelni i rozwoju osobowości na karierę. Niewątpliwie atutem części empirycznej jest logicznie poprowadzona narracja odautorska, silnie integrująca wykorzystane teorie i dane z wywiadów oraz te pochodzące z obserwacji uczestniczącej i rozpoznanego kontekstu instytucjonalnego.

Dostrzegam konsekwentne podkreślanie przez Autora, że celem badań było zrozumienie doświadczeń jednostkowych a nie tworzenie teorii ogólnej (co jest spójne z metodologią badań jakościowych), jasno ograniczone są generalizacje wyników, co pokazuje świadomość naukową Autora. Wnioski empiryczne są bogate, w podsumowaniu syntetycznie pokazana jest rola dyplomu, świadomość elitarności, różnorodne podejście do edukacji, jego wpływ na tożsamość i karierę. Analiza jest kompleksowa, bowiem wskazano zarówno pozytywne efekty studiowania w tej uczelni (kapitał społeczny, rozwój kompetencji, sieci kontaktów) jak i potencjalne zagrożenia (utrwalanie nierówności). Choć poszczególne obszary odnoszą się do różnych poziomów analizy (od mikrodoświadczeń jednostek po makrostruktury instytucjonalnej) łączy je wspólny mianownik: zainteresowanie dobrostanem, nierównościami społecznymi oraz rolą instytucji edukacyjnych i społecznych w kształtowaniu warunków rozwoju człowieka.

Autor prezentuje w publikacji samodzielne badanie o wysokiej jakości analitycznej, czym wnosi znaczący wkład do badań nad elitarnym szkolnictwem wyższym. Osobiście dostrzegam celowość podjęcia się tego naukowego zadania, w efekcie którego mamy do czynienia z autorskim, oryginalnym opracowaniem. W oparciu o bogatą, interdyscyplinarną literaturę przedmiotu Habilitant dobrze buduje teoretyczną perspektywę własnego przedmiotu badań, czym dowodzi swoich wysokich kompetencji teoretycznych w tym zakresie. Dobrze przy tym wykorzystał swoje wieloletnie doświadczenie projektowo-wdrożeniowe, liczne staże podczas których miał możliwość bezpośredniej współpracy naukowej z badaczami podejmującymi interesującą Go problematykę. Dla mnie to lektura poznawczo interesująca, widać w niej bardzo dobrą znajomość kontekstu społecznego, realiów brytyjskich oraz specyfiki studiowania w tej elitarniej uczelni, dobrą orientację w przedmiocie badań, a to postrzegam jako dobrą podbudowę dla konceptualizacji własnego projektu badawczego. Książka jest obszerna, stąd pewien niedosyt pozostawia jedynie dwustronicowe jej zakończenie.

Ocena pozostałych publikacji zgłoszonych jako osiągnięcie naukowe

Całość dorobku naukowego, przedstawionego przez dr Marcina Gierczyka w pięciu wyodrębnionych obszarach, charakteryzuje się wysokim stopniem spójności merytorycznej, wyraźną ewolucją zainteresowań badawczych oraz konsekwentnie rozwijaną perspektywą interdyscyplinarną.

Pierwszy obszar opatrzony tytułem „*Problematyka zdolności w kontekstach szkolnych i akademickich*” jest dojrzałym i wielowątkowym programem badawczym, konsekwentnie realizowanym na przestrzeni kilkunastu lat, którego osią organizującą jest problematyka uczniów i studentów zdolnych (szczególnie tych podwójnie wyjątkowych). Obszar ten potwierdza dojrzałość warsztatu naukowego Habilitanta, potrafiącego poruszać się zarówno w paradygmacie badań jakościowych jak i ilościowych oraz w metodach przeglądowych (PRISMA). Ten obszar wsparty jest Jego znaczącą aktywnością naukowo-organizacyjną. Widać, że ma już uznaną pozycję w międzynarodowym środowisku badaczy zdolności, posiada kompetencje do inicjowania i koordynowania złożonych międzynarodowych przedsięwzięć naukowych. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż dorobek wskazany w tym obszarze, nie ma charakteru zbioru rozproszonych publikacji, lecz tworzy konceptualnie i metodologicznie uporządkowaną całość, ukazującą spiralny rozwój zainteresowań badawczych Autora.

Drugi obszar dorobku habilitacyjnego opatrzony tytułem „*Metodologia badań jakościowych w naukach społecznych*” obejmuje zagadnienia z zakresu metodologii badań jakościowych i partycypacyjnych ze szczególnym uwzględnieniem badań z udziałem dzieci, młodzieży oraz grup wrażliwych. Autor wnosi istotny wkład w rozwój badań, w których dzieci traktowane są jako kompetentni aktorzy społeczni. Obszar ten ma wymiar aplikacyjny wzmacniający transfer wiedzy do praktyki społecznej i edukacyjnej. Obszar ten tworzy wyraźnie wyodrębniony i konsekwentnie rozwijany przez Habilitanta nurt refleksji metodologicznej, obecny zarówno na wczesnym etapie kariery naukowej Autora, jak i w jego

najnowszych publikacjach. Podejmowane zagadnienia (Photovoice, metody partycypacyjne, podejście mozaikowe, strategia doboru próby metodą „śnieżnej kuli”) należą do kluczowych wyzwań współczesnych badań jakościowych. Autor ma wysoką świadomość złożoności dylematów etycznych, które wykraczają poza klasyczne procedury badawcze, zwłaszcza w kontekście badań angażujących uczestników jako współtwórców wiedzy.

Trzeci obszar zainteresowań badawczych silnie osadzony jest w międzynarodowym obiegu naukowym (udział w międzynarodowych zespołach badawczych, projektach europejskich czy udział w radach naukowych wiodących czasopism), dotyczy dobrostanu dzieci i młodzieży oraz problematyki przemocy i zaniedbania emocjonalnego. Na docenienie zasługują badania nad subiektywnym dobrostanem dzieci i młodzieży w okresie pandemii COVID-19, podobnie jak systematyczny przegląd literatury dotyczącej przemocy seksualnej wobec dzieci oraz dobrostanu uczniów uzdolnionych. Jest to jeden z najbardziej dojrzałych obszarów dorobku, obejmujący zarówno badania empiryczne, jak i oryginalne osiągnięcie monograficzne opublikowane w prestiżowym wydawnictwie Routledge. Autor w sposób nowatorski porządkuje wiedzę na temat zaniedbania emocjonalnego, proponując modele teoretyczne i analityczne o wysokiej wartości poznawczej i aplikacyjnej.

Kolejny obszar badań skupia się na szeroko rozumianej edukacji (osobowość i etyka nauczycieli, współpraca rodziny i szkoły, edukacja w czasie pandemii COVID-19 oraz edukacja specjalna). Prace te charakteryzują się silnym osadzeniem empirycznym oraz orientacją na rozwiązywanie realnych problemów systemu edukacji. Autor konsekwentnie łączy perspektywę pedagogiczną z psychologiczną i społeczną, dostarczając wniosków o istotnym znaczeniu dla praktyki edukacyjnej i polityki oświatowej. Widoczna jest tu konsekwencja w zainteresowaniu kwestiami nierówności edukacyjnych, wsparcia grup wrażliwych oraz jakości środowiska edukacyjnego jako czynnika rozwoju dzieci i młodzieży. Publikacje poświęcone edukacji w okresie pandemii stanowią przykład szybkiej reakcji badawczej na kryzys społeczny, co świadczy o zdolności Autora do podejmowania tematów aktualnych i dynamiczne reagowanie na nie. Jego udział w krajowych i międzynarodowych sieciach badawczych, wzmacnia rangę tego obszaru i potwierdza zaangażowanie w rozwój badań zespołowych oraz transfer wiedzy do praktyki edukacyjnej.

Ostatni ze wskazanych obszarów dotyczy elitarnego szkolnictwa wyższego w Anglii, ze szczególnym uwzględnieniem Uniwersytetu w Oksfordzie. Kluczowym osiągnięciem jest wcześniej omówiona autorska monografia, stanowiąca pogłębioną analizę mechanizmów elitarności, reprodukcji społecznej i kultury akademickiej prestiżowych uczelni. Obszar ten rozszerza perspektywę badawczą Autora na poziom makrospołeczny i porównawczy, jednocześnie jest spójny z wcześniejszymi zainteresowaniami nierównościami społecznymi, kapitałem kulturowym i rolą edukacji w tworzeniu struktury społecznej. Również ten obszar dorobku – jak i poprzednie – ma istotne znaczenie aplikacyjne. Własna praktyka społeczna dr Marcina Gierczyka oraz relacje z osobami ze środowiska Uniwersytetu Oksfordzkiego, poszerzyły spojrzenie na doświadczenie studiowania w tej prestiżowej uczelni. Wykorzystał to z naddatkiem, opisując w publikacji, wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe, wyniki eksploracji tego trudnego środowiska grupy absolwentów, do której Jemu udało się dotrzeć i przekonać do udziału w badaniach. Nie jest sprawą łatwą zdobycie zaufania na tyle, by badane podmioty uwierzyły, że warto otworzyć swój świat uniwersyteckiej edukacji, bo to ich głos jest

tu najważniejszy. To niewątpliwie pokazuje, że Habilitant posiada kompetencje komunikacyjne, międzykulturowe i badawcze.

Uważam, że to, co zostało wykonane przez dziewięć lat po doktoracie, a podane do oceny przez Kandydata starającego się wykazać, że osiągnął samodzielność naukową, **istotnie jest znaczące**. Dotyczy to nie tylko monografii wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe. Habilitant obudowuje to dzieło pracami, w których widać wprowadzanie nowych wątków do teoretycznego studiowania i eksploracji, testowanie narzędzi, wchodzenie coraz szerzej w problematykę, pogłębiając wiedzę w zakresie ważnych i powiązanych ze sobą wątków. Nie ma przypadku w tym naukowym poszukiwaniu, całość jest przemyślana i ważna z punktu widzenia dyscypliny, w której Habilitant funkcjonuje. Wszystkie pięć obszarów badawczych zachodzi na siebie, uzupełniając dotychczasowy stan wiedzy o istotne próby badawcze, jakie są udziałem Kandydata do stopnia doktora habilitowanego. Widać, że potrafi także współpracować z innymi badaczami lokującymi się w tych samych obszarach dyscypliny, prowadząc z nimi dialog naukowy, w ramach cyklicznie organizowanych konferencji naukowych czy podejmując inicjatywy wspólnych badań i publikacji (ze znaczącym, jeśli nie większościowym, udziałem własnym).

Ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego, aktywności projektowej i konferencyjnej

W przedstawionych mi materiałach bardzo dobrze udokumentowane zostały także działania projektowe, popularyzatorskie, dydaktyczne i organizacyjne Habilitanta. **Moja ocena również w tym punkcie recenzji jest wysoka**. Przez cały okres pracy zawodowej Pan dr Marcin Gierczyk był zaangażowany w liczne aktywności w zakresie propozycji zajęć dla studentów i doktorantów, w ramach modułu oraz zajęć fakultatywnych. Kierował pracą przedwdrożeniową realizowaną w ramach programu *Inkubator Innowacyjności 4.0*, będącego częścią programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a za wytworzoną edukacyjno-szkoleniową grę planszową, jego trzyosobowy zespół otrzymał brązowy medal na Międzynarodowej Wystawie Własności Intelektualnej, Wynalazczości, Innowacji i Technologii IPITEX 2023 (Bangkok w Tajlandii).

Habilitant ma na swym koncie współpracę z doktorantami w ramach *Letniej Szkoły dla doktorantów UAM* (warsztaty metodologiczne, sesje plenarne i dyskusje) oraz prowadzenie w języku angielskim jednego z modułów w Szkole Doktorskiej (wykorzystał tutaj swoje doświadczenie członka rad redakcyjnych oraz recenzenta uznanych czasopism, by przekazać tę praktyczną wiedzę doktorantom). Przez kilka lat aktywnie uczestniczył w *Śląskim Festiwalu Nauki*, prowadząc liczne warsztaty popularyzujące naukę. W ramach Uniwersytetu Otwartego w Uniwersytecie Śląskim organizował trzy edycje warsztatów dla nauczycieli, był także tutorem trójki studentów UŚ, wypromował 10 magistrantów i 30 licencjatów. Współpraca z prof. Agnieszką Gromkowską-Melosik (w charakterze promotora pomocniczego doktoratu), wzbogaciła Jego doświadczenie kształcenia i promowania młodej kadry naukowej.

Aktywność naukowa doceniona została przez instytucje rządowe i samorządowe powierzające Habilitantowi rolę ekspercką przy ocenianiu projektów dotyczących inicjatyw wdrożeniowych (*Młodzi Robią Metropolię, Cyfrowa Szkoła*). Podobnie tę wiedzę ekspercką wykorzystują czasopisma naukowe powołujące Pana Marcina Gierczyka do składu rad naukowych czy też do składu recenzentów w dwunastu czasopismach o zasięgu krajowym i międzynarodowym (przygotował łącznie **50 recenzji** tekstów naukowych publikowanych w tych czasopismach). Habilitant jest aktywnym członkiem trzech stowarzyszeń wspierających dzieci i rodziny.

Podsumowanie

Wysoko oceniam całość projektu habilitacyjnego, na który składa się nie tylko podstawowe osiągnięcie naukowe, ale także dodatkowe publikacje wskazane przez Autora jako korespondujące z dziełem głównym, oraz inne wartościowe teksty powstałe na przestrzeni wielu lat Jego pracy naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej.

Z analizy dokumentacji wynika, że po uzyskaniu stopnia doktora Pan dr Marcin Gierczyk zdynamizował i tak już bogatą (jak na młodego naukowca) swoją aktywność naukową, publikacyjną, ekspercką, projektową i popularyzatorską. Wykaz prac opublikowanych po uzyskaniu stopnia doktora jest znaczący, nie tylko co do ilości publikacji (42 pozycje) ale także ich jakości. Powstały w tym czasie cztery monografie: dwie autorskie (w tym jedna wskazana jako główne osiągnięcie), dwie współautorskie w języku angielskim, trzy raporty z badań. Ponadto ma siedem rozdziałów w monografiach naukowych (2 autorskie, 4 w języku angielskim), redakcję jednej monografii wieloautorskiej, jedno wprowadzenie do współredagowanego numeru specjalnego, 26 artykułów (z tego 19 w języku angielskim, 3 autorskie, 13 z autorami zagranicznymi), 12 artykułów w czasopismach polskich. Habilitant publikował swoje teksty na łamach kilku renomowanych czasopism naukowych zagranicznych (w tym 100-punktowa i 40-punktowe). Znacząca jest liczba cytowań tych publikacji (581): Web of Science (43), Scopus (42), Google Scholar (303 cytowania + 15 autocytowań) oraz ResearchGate (178). Indeks Hirscha w tych bazach wynosi łącznie 17.

Odnosić należy udział Pana dr Marcina Gierczyka w siedmiu projektach naukowych (trzech zrealizowanych, czterech w realizacji) finansowanych w drodze konkursów rozpisanych przez regionalne, narodowe i międzynarodowe instytucje (NCN, EU, NAWA, FRSE, UNICEF), w dwóch z nich pełnił rolę kierownika zadań badawczych, w pozostałych jako wykonawca, zrealizował pięć grantów w ramach konkursów wewnętrznych UAM. Uczestniczył w zagranicznych stażach naukowych (3), wizytach konsultacyjnych (1), wizytach studyjnych (5) w ramach NAWY (Hiszpania, Włochy, Belgia) czy też Programu Erasmus (5). Mamy odnotowanych 17 wystąpień na międzynarodowych konferencjach naukowych (z tego w dziewięciu poza Polską), w pięciu z nich dodatkowo pełnił rolę członka komitetu organizacyjnego. Odnosiła także członkostwo w trzech międzynarodowych lub krajowych towarzystwach naukowych, w siedmiu radach redakcyjnych czasopism naukowych.

Inicjatywy badawcze i studia literaturowe, jakie zaprezentował Habilitant, są dowodem na **istotny wkład do pedagogiki**. Wszystkie te działania pokazują skalę Jego kompetencji

merytorycznych i metodologicznych, potwierdzonych nie tylko tekstami zawierającymi uogólnione doświadczenie badawcze, ale także doświadczenie wprowadzania do praktyki edukacyjnej nowych rozwiązań. Niewątpliwie atutem jest dojrzały język naukowy. To jest pewien walor w sytuacji popularyzacji nauki (mamy wówczas przekaz popularyzujący naukę bez trywializacji problematyki, bez powierzchowności i lapidarności przekazu). To zadanie dla dydaktyka, wprowadzającego studentów w świat nauki.

Oceniając całokształt dorobku przedłożonego przez Habilitanta, w tym podstawowe osiągnięcie naukowe, pozostały dorobek piśmienniczy, organizacyjny, dydaktyczny i projektowy **moja ocena tego dorobku jest bardzo pozytywna**. Biorąc bowiem pod uwagę kryteria stosowane w regulacjach ustawowych tego postępowania, mogę stwierdzić, że:

1. Dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny jest wewnętrznie spójny, budowany konsekwentnie, z wyraźną perspektywą dalszego rozwoju, tworzy conceptualnie i metodologicznie uporządkowaną całość, ukazującą spiralny rozwój zainteresowań badawczych Habilitanta. Widać dynamikę w rozwoju, znaczący przyrost aktywności naukowej w okresie od uzyskania doktoratu do chwili obecnej (świadczą o tym nie tylko ilość publikacji ale też zaangażowanie w szereg projektów naukowych, autorskich pomysłów i działań wdrożeniowych będących wynikiem badań naukowych dających się przełożyć na działanie).
2. O wysokiej wartości monografii, wytypowanej przez dr Marcina Gierczyka jako główne osiągnięcie naukowe po otrzymaniu stopnia doktora, decyduje podjęcie problematyki słabo reprezentowanej w literaturze przedmiotu, dobrze metodologicznie opracowany projekt i sieć ważnych kategorii udokumentowana materiałem empirycznym. To poznawczo bardzo wartościowy projekt, uwzględniający właściwą perspektywę teoretyczną konieczną dla zaprojektowania badań empirycznych. Mocne są teoretyczne podstawy ocenianego projektu habilitacyjnego, dobrze została wybrana teoretyczna perspektywa badań własnych. Powiązanie zagadnień kariery zawodowej absolwentów elitarnych uczelni, roli prestiżowego wykształcenia, posiadanego kapitału rodzinnego, społecznego i kulturowego w uzyskaniu sukcesu zawodowego, to zakres zagadnień bardzo trafny, aktualny i istotny naukowo, wpisujący się w badania nad mobilnością społeczną i rolą edukacji elitarniej w karierze absolwentów prestiżowej uczelni. Całość dowodzi umiejętności Habilitanta w zakresie możliwości wykorzystania posiadanego warsztatu naukowego, stanowi źródło refleksji pedagogicznej i wnosi znaczący wkład w rozwój pedagogiki.
3. Autor prezentuje w swojej głównej publikacji samodzielne badanie o wysokiej jakości analitycznej, czym wnosi znaczący wkład do badań nad elitarnym szkolnictwem wyższym. Uważam, że projekt ten stanowi znaczący wkład w rozwój dyscypliny, i to zarówno w warstwie teoretycznych podstaw zaprezentowanych w publikacji jak i w zastosowanej metodologicznej koncepcji badań własnych (ta jest wyrazem posiadania przez Habilitanta kompetencji w zakresie organizacji badań naukowych i umiejętności wyznaczania sobie ram metodologicznych w procesie poznania naukowego). Praca wyróżnia się na tle prac tego typu w pedagogice i socjologii edukacji.

4. Habilitant silnie osadzony jest w międzynarodowym obiegu naukowym. Dotyczy to zarówno aktywności publikacyjnej (artykuły powstały we współpracy z uznanymi zagranicznymi autorami, publikowane w prestiżowych wydawnictwach) jak i udziału Autora w krajowych i międzynarodowych sieciach badawczych, co wzmacnia rangę dorobku naukowego i potwierdza jego zaangażowanie w rozwój badań zespołowych oraz transfer pozyskanej wiedzy do praktyki edukacyjnej. Istotne dla mnie - jako pedagoga społecznego - jest także i to, że badania mają charakter aplikacyjny a ich wyniki są społecznie użyteczne, mogą być czynnikiem optymalizacji praktyki akademickiej oraz polityki oświatowej. Choć to dla/i w pracy naukowej perspektywa dalsza, w pedagogice jednak zawsze ważna i oczekiwana. Pokazany dorobek Habilitanta jest w tym zakresie nie do przecenienia.
5. Projekt przedstawiony jako główne osiągnięcie w swoich elementach składowych obejmuje nowatorski obszar badawczy, to oryginalny zamiar badawczy, w dodatku nacechowany niezwykle aktualną aplikacyjną użytecznością. Analiza funkcjonowania elitarnych uczelni angielskich dostarcza ważnych punktów odniesienia dla debaty nad umiędzynarodowieniem szkolnictwa wyższego, dyskusji o równości dostępu do edukacji akademickiej oraz refleksji nad rolą uniwersytetów w kształtowaniu elit intelektualnych i przywódczych. W kontekście polskim badania te mogą stanowić inspirację dla refleksji nad modelem doskonałości akademickiej, jej relacją między elitarnością a inkluzywnością oraz kulturowymi uwarunkowaniami prestiżu instytucjonalnego.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę całokształt dokonań dr Marcina Kazimierza Gierczyka, jego dorobek w zakresie pracy naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej (a przede wszystkim wskazane podstawowe osiągnięcie naukowe) **oceniam bardzo pozytywnie i stwierdzam, że spełnia on wymogi obowiązującej obecnie Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce** (Dz.U. z 2023r. poz. 212 zm.). Habilitant dysponuje odpowiednim dorobkiem naukowym, solidną wiedzą w badanym przez siebie obszarze, odpowiednimi osiągnięciami i kompetencjami akademickimi, metodologicznymi i warsztatowymi, co - w mojej opinii - stanowi podstawę do nadania stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika. Wnoszę więc do Rady Naukowej Instytutu Pedagogiki Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, o dopuszczenie dr Marcina Kazimierza Gierczyka do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Maria Maria Orłowska